

Bundesamt
für Wirtschaft und
Ausfuhrkontrolle

Agentur für
Wirtschaft & Entwicklung

Helpdesk
Wirtschaft & Menschenrechte

Saradnja u lancu nabavke između preduzeća koja podliježu obavezi i njihovih dobavljača

Rezime preporuke

Uvod

Zakon o dužnoj pažnji u lancu nabavke (LkSG) obavezuje kompanije iznad određene veličine (od 2023. godine s najmanje 3.000 zaposlenih u Njemačkoj, od 2024. godine s najmanje 1.000 zaposlenih u Njemačkoj) da poštuju određena ljudska prava i obaveze dužne pažnje u oblasti životne sredine u svojim lancima nabavke (= preduzeća koja podliježu obavezi). Pored toga, Zakon utječe na kompanije koje ne spadaju u oblast njegove primjene, ali imaju direktan ili indirektan odnos dobavljača sa preduzećem koje podliježe ovoj obavezi. Zakon o dužnoj pažnji u lancu nabavke propisuje da preduzeća koja podliježu obavezi sarađuju sa dobavljačima kako bi ispunila svoju obavezu dužne pažnje, čak i ako oni sami ne podliježu obavezi u smislu Zakona. **Preduzeća koja podliježu obavezi ponekad postavljaju (pre)velike zahtjeve svojim dobavljačima.**

Ovaj rad pokazuje šta preduzeća koja podliježu obavezi mogu, a šta ne mogu tražiti od svojih dobavljača prema Zakonu o dužnoj pažnji u lancu nabavke. Sadrži i preporuke za konstruktivnu saradnju. Uskoro će biti objavljeno uputstvo sa primjerima iz prakse.

Načelna pitanja

Preduzeća koja podliježu obavezi će u mnogim slučajevima biti upućena na saradnju sa svojim dobavljačima kako bi ispunila svoje zakonske obaveze dužne pažnje. To je i Zakonom propisano i počinje uspostavljanjem sistema upravljanja rizicima. Preduzećima koja podliježu obavezi također je potrebna podrška dobavljača u pogledu analize rizika, preventivnih i korektivnih mjera i žalbenog postupka. Iako se od dobavljača ne zahtijeva da sarađuju u oblasti dužne pažnje, u praksi će to biti neophodno u većini slučajeva i imat će smisla za obje strane.

Saradnja pak ne podrazumijeva proširenje oblasti primjene Zakona. Ako, naprimjer, preduzeće koje podliježe obavezi zahtijeva od svojih dobavljača da se pridržavaju svih obaveza po Zakonu i oslanja se isključivo na to, to može biti razlog da Savezna služba za privredu i kontrolu izvoza (BAFA) izvrši sveobuhvatnu kontrolu usaglašenosti preduzeća koje podliježe obavezi sa Zakonom o dužnoj pažnji u lancu nabavke. **Prijenos obaveza iz Zakona o dužnoj pažnji u lancu nabavke na dobavljače nije dozvoljen.** Prekomjernim se smatraju i zahtjevi da dobavljač pisanim putem potvrdi da se u lancu snabdijevanja poštuju sve relevantne odredbe i mjere koje se odnose na ljudska prava i životnu sredinu.

Preduzeća koja podliježu obavezi u skladu sa Zakonom sama su odgovorna za ispunjavanje obaveza dužne pažnje koje su im nametnute. Čak i tamo gdje Zakon predviđa saradnju između preduzeća koja podliježu obavezi i onih koja ne podliježu radi ispunjavanja obaveza dužne pažnje, Zakon uvijek samo definiše zahtjeve za ono što preduzeća koja podliježu obavezi sama moraju da izvrše. **Načela primjerenosti i efektivnosti** sadržana u Zakonu o dužnoj pažnji u lancu nabavke zahtijevaju od preduzeća koja podliježu obavezi da postupaju na način zasnovan na riziku kada ispunjavaju svoju obavezu dužne pažnje, te istovremeno **ograničavaju prenošenje obaveza iz Zakona na dobavljače.**

Pojedinosti o obavezama dužne pažnje

Konkretno, to između ostalog podrazumijeva:

Preduzeća koja ne spadaju u oblast primjene Zakona **nisu u obavezi da ispune zakonske odredbe dužne pažnje**. Shodno tome, ne moraju računati na prinudne mjere i sankcije Službe za privredu i kontrolu izvoza. Služba za privredu i kontrolu izvoza ne vrši

nikakve provjere zasnovane na riziku kod preduzeća koja ne podliježu obavezi.

Preduzeća koja ne podliježu obavezi nisu dužna da podnose izvješća i evidencije Službi za privredu i kontrolu izvoza. Ne moraju da objavljuju izvješće o ispunjavanju obaveza dužne pažnje, niti da ga podnose Službi za privredu i kontrolu izvoza. Osim toga, nisu u obavezi da direktno učestvuju u pripremi izvješća preduzeća koja imaju obavezu da podnose izvješća.

Preduzeća koja podliježu obavezi ne mogu paušalno da zamijene odgovarajuću analizu rizika tako što će uputiti na ugovorna obećanja ili odgovarajuće potvrde dobavljača o lancima nabavke bez rizika. Preduzeća koja podliježu obavezi moraju izvršiti samostalnu analizu rizika kako bi osigurala da ispunjavaju svoju odgovornost prema Zakonu. Zahtijevanjem općih i opsežnih vlastitih informacija bez osvrta na konkretnu situaciju ili specifičan rizik dobavljača, preduzeća ne ispunjavaju svoju obavezu dužne pažnje da provedu analizu rizika. Takva praksa može dovesti do odgovarajućih mjera Službe za privredu i kontrolu izvoza kod preduzeća koja podliježu obavezi.

Preduzeća koja podliježu obavezi moraju uzeti u obzir rezultate svoje analize rizika kada traže informacije od svojih dobavljača. Kod dobavljača za koje se u okviru pravilno provedene analize rizika ne ustanovi niti jedan ili samo manji rizici, trebalo bi da se provedu manje intenzivne istražne mjere nego kod dobavljača

visokog rizika. Shodno tome, neprimjereni su kako opći zahtjevi za informacijama, tako i neselektivno provođenje preventivnih mjera kod ovih dobavljača od strane preduzeća obveznika.

- Preduzeća koja podliježu obavezi ne mogu prenijeti provođenje preventivnih mjera na svoje dobavljače. Ovu obavezu dužne pažnje **ne ispunjavaju tako što će se samo pozvati na pismeno uvjeravanje dobavljača ili kroz opća ugovorna jamstva o sigurnosti.** Štaviše, preventivne mjere, pa i u formi ugovornih odredbi, moraju uzeti u obzir rezultate vlastite analize rizika i biti osmišljene na odgovarajući i djelotvoran način.

Načelno je zadatak preduzeća koja podliježu obavezi da osiguraju provođenje obuka i usavršavanja. One prvenstveno imaju za cilj pomoći dobavljačima da identifikuju rizike za ljudska prava i životnu sredinu u ranoj fazi i da ih na odgovarajući način riješe. Osim toga, one bi trebale omogućiti dobavljaču da se pridržava ugovornih odredbi i da ih efikasno provodi.

Zakon zahtijeva od obveznika da se **dogovore o odgovarajućim kontrolnim mehanizmima i da vrše kontrole kod svojih dobavljača.** Samostalno date informacije od dobavljača mogu da se preporuče kao pomoćno sredstvo za kontinuirano praćenje.

Međutim, redovna pisana samostalna izjava dobavljača da su ispoštovani zahtjevi ljudskih prava i životne sredine ugovoreni sa preduzećem koje podliježe obavezi obično nije dovoljno kao jedina mjera kontrole.

Ako preduzeće koje podliježe obavezi traži takve informacije paušalno i od svih dobavljača, to može biti neprimjereno te predstavljati kršenje Zakona o dužnoj pažnji u lancu nabavke.

Upućivanje na žalbeni postupak dobavljača ne zamjenjuje obavezu da se uspostavi vlastita procedura. Preduzeća koja podliježu obavezi moraju da kreiraju vlastiti žalbeni postupak koji omogućava licima da skrenu pažnju na pravne ili rizike po životnu sredinu, kao i na kršenje ljudskih prava ili obaveza vezano za životnu sredinu, koja nastaju u okviru poslovne djelatnosti nekog dobavljača. Umjesto toga, moguće je i pridruživanje nekom adekvatnom eksternom žalbenom postupku. Zakon pak ne dopušta da se poziva samo na žalbene postupke koje su eventualno uspostavili dobavljači.

- Da bi se procijenila efikasnost mjere, preduzeća koja podliježu obavezi bi također trebala razmotriti kapacitete svojih dobavljača. Šta dobavljač može da uradi zavisi naročito od njegovih resursa, njegove veličine, branše i pozicije u lancu nabavki i stvaranja nove vrijednosti, kao i od specifičnih lokalnih uslova. **Mjere preduzeća koje podliježe obavezi koje očigledno preopterećuju dobavljača pri provođenju su uglavnom neefikasne i stoga neprimjerene.**

Preporuke za saradnju u lancu dobavljača

Ispunjavanje obaveze dužne pažnje je proces učenja za sve uključene strane. Saradnju u lancu snabdijevanja treba shvatiti kao dinamičan proces zasnovan na dijalogu i kontinuiranoj razmjeni. Preduzeća koja podliježu obavezi trebaju biti svjesna svoje uloge i mogućnosti utjecaja. U idealnom slučaju, preduzeća koja podliježu obavezi sarađuju sa svojim dobavljačima pošteno i ravnopravno tokom dužeg perioda. Odgovarajuće sektorske inicijative mogu pružiti dodatnu podršku. Pri tom se mogu razmotriti sljedeće mjere i polazne tačke za odgovarajuću saradnju u smislu Zakona o dužnoj pažnji u lancu nabavke:

Analiza rizika

Transparentnost i znanje o ljudskim pravima i rizicima po životnu sredinu u vlastitom lancu snabdijevanja od centralnog su značaja za ispunjavanje obaveza dužne pažnje. Preduzeća koja podliježu obavezi bi stoga trebala postupati na osnovu rizika i provjeriti koje su im informacije zaista potrebne od njihovih dobavljača za provođenje odgovarajuće analize rizika, a koje ne.

To za preduzeća koja podliježu obavezi naročito podrazumijeva:

- svako ko traži podatke od dobavljača treba u svakom pojedinačnom slučaju da obrazloži zašto i za šta se ti podaci koriste,
- preduzeće koje podliježe obavezi mora osigurati zaštitu traženih podataka, npr. ugovora o čuvanju poslovne tajne,
- preduzeće koje podliježe obavezi bi također trebalo da svoje resurse, informacije i alate za procjenu rizika stavi na raspolaganje dobavljačima koji ne podliježu obavezi.

Dobavljači bi posebno trebali:

- tražiti obrazloženje za neobrazložene zahtjeve za podacima i dati podatke samo ako je dostavljeno odgovarajuće obrazloženje,
- obratiti pažnju na mjere predostrožnosti za zaštitu prenijetih podataka u preduzeće koje podliježe obavezi.

Načelno važi:

- preduzeća koja podliježu obavezi i njihovi dobavljači trebaju uspostaviti zajedničko razumijevanje rizika koje su identifikovali obveznici i na osnovu toga dalje koordinisati zajedničko postupanje.

Preventivne mjere

Prije nego što preduzeća koja podliježu obavezi zatraže od svojih dobavljača da potpišu sporazume ili izmjene ugovora, preduzeće koje podliježe obavezi treba po mjerilima kontrole općih uslova poslovanja tačno provjeriti po kojem osnovu se šta traži, da li je ugovor ciljano orijentisan i uravnotežen u pogledu pristupa zasnovanog na riziku i da li se zaista može provesti. Pri tome, recimo, treba obratiti pažnju da Zakon ne uspostavlja nikakve nezavisne standarde odgovornosti između ugovornih partnera duž lanca snabdijevanja. Preduzeća koja podliježu obavezi trebaju osigurati da potvrde u smislu ugovornih uvjeravanja budu praćene kontrolnim mjerama, obukom i dodatnom edukacijom na vlastitu odgovornost.

To za preduzeća koja podliježu obavezama naročito podrazumijeva:

- svako ko traži uvjeravanja od dobavljača u smislu Zakona o dužnoj pažnji u lancu nabavke treba da se pozove na vlastitu analizu rizika i u okviru nje identifikovane i prioritetne rizike i načelnu izjavu u smislu Zakona,
- preduzeće koje podliježe obavezi mora konkretno pokazati dobavljaču na koji način uvjeravanje može da se ispuni i da li odnosno kako preduzeće koje podliježe obavezi to podržava svojim sredstvima,
- suzdržanu saradnju ili podršku dobavljača u provođenju preventivnih mjera preduzeće koje podliježe obavezi ne treba da uzima paušalno kao razlog za prekid poslovnog odnosa,
- ako provođenje preventivne mjere ne uspije zbog saradnje dobavljača, preduzeće koje podliježe obavezi bi trebalo biti u stanju da ovu okolnost na vjerodostojan način predstavi Službi za privredu i kontrolu izvoza.

Dobavljači naročito trebaju:

- po potrebi, koristiti individualne pravne savjete ako su u obavezi da poduzmu mjere u okviru izmjena ugovora ili ugovornih garancija na osnovu Zakona,
- provjeriti ima li smisla saradnja između obveznika i dobavljača na provođenju preventivnih mjera kod poddoblavljača (prethodnog dobavljača u lancu snabdijevanja).

Korektivne mjere

Troškovi otklanjanja kršenja zaštićenog pravnog položaja trebalo bi pravedno da se podijele između obveznika i njihovih dobavljača. Na preduzeću koje podliježe obavezi je da na osnovu kriterija primjerenosti i efektivnosti da prijedlog o tome kako bi trebalo da se podijele troškovi korektivnih mjera. U slučaju kontrole Službe za privredu i kontrolu izvoza, trebalo bi biti u stanju da na vjerodostojan način objasni razloge za konkretnu alokaciju troškova.

To za preduzeća koja podliježu obavezama naročito podrazumijeva da treba:

- ispitati koji finansijski, tehnički i ljudski resursi su dostupni preduzećima uključenim u korektivnu mjeru,
- ispitati koliko je jak utjecaj uključenih kompanija na onog ko je direktno odgovoran za povredu,
- provjeriti kolika je srazmjerna odgovornost uključenih kompanija.

Dobavljači naročito trebaju:

- provjeriti koji su im resursi dostupni za potrebnu korektivnu mjeru,
- utvrditi u kojoj mjeri su (eventualno) doprinijeli povredi.

Žalbeni postupak

Preduzeća koja podliježu obavezi trebaju imati na umu da interes za prosljeđivanjem informacija o načinu funkcionisanja i dostupnosti žalbenog postupka može biti u sukobu sa legitimnim interesima dobavljača u ograničavanju direktnog kontakta između poddoblavljača i preduzeća koje podliježe obavezi.

To za preduzeća koja podliježu obavezama naročito podrazumijeva:

- uspostavljanje efikasnog žalbenog mehanizma ili učešće u relevantnom eksternom žalbenom mehanizmu je njihova odgovornost,
- njihova je odgovornost da ponude dotičnim dobavljačima rješenja u ovoj situaciji, kao što je zajedničko učešće u eksternom žalbenom mehanizmu (npr. inicijative više aktera) ili zajedničko uključivanje aktera zastupljenih u regiji ili industriji (npr. sindikati),
- da kreiraju žalbeni postupak na takav način da štiti povjerljivost identiteta uzbunjivača i da osigurava efikasnu zaštitu od štete i kazne uslijed podnošenja žalbe.

Dobavljači naročito trebaju:

- u slučaju zahtjeva za informacijama, provjeriti koji su podaci zaista potrebni ugovornim partnerima i postoje li legitimni interesi za njihovo otkrivanje (vidi standarde analize rizika),
- poštovati principe ekonomičnosti podataka, pri čemu mogu iskoristiti sporazume o čuvanju poslovne tajne.

Impresum

Izdavač

(Savezna služba za privredu i kontrolu izvoza, Centralna služba za odnose sa javnošću)

Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle

Leitungsstab Presse- und Öffentlichkeitsarbeit

Frankfurter Str. 29-35

65760 Eschborn

<http://www.bafa.de/>

E-Mail: Lieferkettengesetz@bafa.bund.de

Verzija

1. izdanje / juni 2023. godine

Ovu publikaciju izdaje Savezna služba za privredu i kontrolu izvoza u sklopu svog rada na odnosima s javnošću. Publikacija je besplatna i nije namijenjena prodaji. Zabranjeno je da ovu publikaciju koriste političke stranke, aktivisti ili akteri kampanje tokom izborne kampanje u svrhu predizbornog oglašavanja. To se odnosi na savezne, pokrajinske i lokalne izbore, kao i na izbore za Evropski parlament.